

GELD TREKT

Hans Abbing

Column

Geld is aantrekkelijk; het trekt aan, en trekt aan je. Geld is noodzakelijk om te leven en alleen al daarom is het aantrekkelijk. Tegelijk komt geld niet vanzelf. Je gaat er op af; je doet er iets voor. Omdat geld niet altijd op dezelfde plek te vinden is, leidt dat vaak tot koerswijzigingen. Dit is duidelijk te zien als een geldbron opdroogt; mensen veranderen dan van koers; ze hopen zo bij een nieuwe bron terecht te kunnen. Overigens zijn kunstenaars, want over hen gaat het in deze column, zich meestal niet bewust van koerswijzigingen ten gevolge van veranderingen in hun financiële situaties.

Achterafgezien ben ik in mijn carrière van beeldend kunstenaar nogal eens van koers veranderd. Dat gebeurde mede vanwege het geld en ander inkomen, maar onderwijl had ik dat niet door. Toen ik van de kunstacademie afkwam, hield ik me een paar jaar staande met geld van de bijstand. Zoals ik het toen zag, kon ik zo zonder veel concessies de kunst maken die ik wilde maken. Maar echt bevredigend was het niet. Bovendien werd het me duidelijk dat deze geldbron niet eindeloos voor handen zou zijn. Zonder te beseffen waarom ging ik naar andere bronnen op zoek. Achteraf gezien splitste ik mijn activiteiten toen in drieën. Ik ging voor de markt werken door portretten in opdracht te schilderen. Ik ging door met mijn eigen werk. En ik ging werk maken waarvan ik hoopte succes bij de overheid te hebben.

Op de markt lukte het niet. Ik had niet de goede houding. Ik was te nerveus en mijn portretten vielen niet in de smaak. Ik had gewoon niet de goede uitrusting. Een socioloog zou gezegd hebben dat ik niet het juiste sociaal en cultureel kapitaal had voor het werken op de markt. Achteraf gezien verwondert me dat niet: ik had namelijk op de Rietveld Academie gezeten. Gelet op de uitrusting die ik daar ontwikkelde had ik bij de overheid meer kans moeten hebben, maar dat viel tegen. In eerste instantie had ik bij de overheid ook geen succes. Maar de aanhouder wint en een paar jaar later ontving ik mijn eerste grote subsidie. Met onderbrekingen en toch nog één afwijzing heb ik sindsdien nog een paar maal een grote subsidie ontvangen. De laatste een jaar geleden.

Inmiddels was ik gestopt met het schilderen van portretten en gaandeweg lukte het me om zo nu en dan eigen werk op de markt te verkopen. Maar door de subsidies bracht mijn overheids werk het meeste op. Ik kon niet ruim leven, maar met nog een klein baantje ernaast (als econoom; daar had ik al eerder voor geleerd en dat kwam nu goed van pas) kon ik uit de bijstand.

Het overheidsgeld dat ik nu ontvang is niet meer voor mijn tekeningen, maar voor fotografie. Mijn inmiddels twee stromen beleid — eigen werk maken en werk voor de overheid — heeft vruchten afgeworpen, maak terugkijkend moet ik ook vaststellen dat het eigen en het overheids werk steeds meer zijn gaan overlappen. Neem die fotografie. Ik denk dat ik me onbewust meer op fotografie ben gaan toelagen, omdat daarmee op den duur mijn kansen op overheids geld omhoog zouden gaan of in ieder geval niet omlaag. Mijn eigen tekenwerk was goed en inderdaad 'eigen', zoals ik nogal eens te horen kreeg (en krijg), maar het was niet om met een mode woord te spreken: 'cutting edge'. Ook ontwikkelde mijn tekenwerk zich maar langzaam. Ik was bang dat de commissie die oordeelt over een subsidie aanvraag er op uitgekeken zou raken. Er waren ook ander overwegingen, maar die hingen hier mee samen. Sommige van mijn gesubsidieerde jongere vrienden, maakten wel kunst die de titel 'cutting edge' verdienen. Ik wilde niet achterblijven en bij die groep horen.

Toen ik begon met fotograferen probeerde ik nauwelijks eigen werk te maken; ik probeerde wel 'cutting edge' overheidswerk te maken. In het begin was mijn fotografisch werk daardoor nogal gekunsteld. Mijn hart lag bij het tekenen. Als tekenaar maakte ik eigen werk; niet als fotograaf. Maar

dat is gaandeweg veranderd. Mijn fotowerk werd beter, persoonlijker en ten dele ook meer wat ik eigen werk noem. Weliswaar houdt ik, als de commissie langs komt, bepaald eigen werk achter, maar ik laat ze ook veel eigen werk zien. Voor een belangrijk deel is het onderscheid tussen eigen- en overheidswerk verdwenen.

Is mijn koers veranderd door de geldbron die de overheid te bieden heeft? Daar ben ik nu wel zeker van. Zonder die subsidie mogelijkheid was ik waarschijnlijk niet serieus gaan fotograferen, en anders hadden mijn foto's er nu anders uit gezien. Dat geldt ook voor mijn tekeningen. Was ik dan een beter, een oorspronkelijker of autonomer kunstenaar geweest. Ik denk het niet.

Mijn werk is mede gevormd door de overheid en daar hoeft niet mis mee te zijn. Mijn niet gesubsidieerde collega's hebben ook geld nodig. En waar dat ook vandaan komt, van de markt, van een bijbaan of van een partner, het heeft altijd invloed op het werk. Collega's van mij die het vooral van de markt moeten hebben, zouden een absoluut gelijksoortige column kunnen opschrijven over hoe hun werk gevormd is door de markt en hoe goed dat uiteindelijk is geweest. Kunstwerken worden niet door één persoon gemaakt. Autonomie en de notie van eigen werk zijn hoe dan ook een illusie.